

מבלי לפרש אותן, ומפרש את ההלכה השניה של ידיעות הטומאה? ומדוע לא פירש לנו התנא תחילה את דין השבועה?

ומתרצת הגמרא: איידי דזוטרין מילייהו, כיון שעניני ידיעות הטומאה אינם רבים [שאינם אלא בשני פרקים ממסכת שבועות], העדיף התנא במשנתנו, פסיק, שרי להו, לחתוך ולהתיר את קשרו אליהן. דהיינו, להקדים את ביאורן של ידיעות הטומאה כדי להיות פנוי לעסוק בעניני שבועות המרובים והארוכים. והדר, תני עניני שבועות, דנפישן מילייהו.

ועתה מבאר הגמרא את כל עניני "שתיים שהן ארבע" שהוזכרו במשנתנו:

א. שבועות שתיים שהן ארבע — שתיים המפורשות בתורה: הנשבע שאוכל, ושלא אוכל. שהן ארבע, בצירוף שתי השבועות לשעבר שאינן מפורשות — אכלתי ושלא אכלתי!

ב. ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע — שתיים המפורשות: ידיעת טומאת קדש, שנעלמה ממנו טומאתו, ולכן אכל בשר קודש, וידיעת טומאת מקדש, שנתעלמה ממנו טומאתו ולפיכך נכנס למקדש. שהן ארבע, בצירוף שתיים שאינן מפורשות: ידיעת קודש, שידע שהוא טמא אך נעלם ממנו שהבשר שהוא אוכל הוא בשר קודש. ידיעת מקדש, שידע מטומאתו, אלא שלא ידע שהמקום שהוא נכנס אליו הוא מקום המקדש.

ג. יציאות השבת שתיים שהן ארבע — שתיים המפורשות: הוצאה דעני הפושט ידו לרשות היחיד ומוציא אליו למקום עמידתו

ומבאר הגמרא: משום דתני בסוף מסכת מכות, שהמגלח את פאות ראשו וזקנו חייב על הקפת הראש שתיים מלקיות, על פאה אחת מיכן, ועל פאה אחת מיכן, ועל גילוח פאות הזקן הוא חייב שתיים מלקיות מיכן, ושתיים מלקיות מיכן. שבכל צד של הלחיים יש שתי פאות שאסור לגלחן, ובנוסף לכך, הוא חייב עוד מלקיות אחת, על גילוח פאת הסנטר מלמטה.

והואיל ובסיום מסכת מכות שנינו ענין של חדא אזהרה [של גילוח] דמיהייב עלה תרתי מלקיות [ואף יותר], לכן, תנא כהמשך בדומה לו — שבועות שתיים שהן ארבע, שלוקה על אזהרה אחת של שבועה שתיים, ואפילו ארבע, מלקיות.

וממשיכה הגמרא לדון ולבאר את המשנה:

מאי שנא הבא, במסכת שבועות, דתני להו לכולהו עניני "שתיים שהן ארבע", ומאי שנא במסכת שבת, גבי יציאות השבת, ובמסכת נגעים גבי מראות נגעים' דלא קתני להו לכולהו עניני "שתיים שהן ארבע"?

אמרי, לתרץ ולבאר: שבועות וידיעות הטומאה, דגבי הדדי כתיבין בפרשת ויקרא, ודמיין אהדדי בחיוב קרבן, שבשניהם מביא קרבן עולה ויורד, לפיכך תני להו במשנתנו גבי הדדי. ואיידי דתנא תרתי, שני ענינים של "שתיים שהן ארבע", תנא נמי כוליהו. אבל במסכת שבת או במסכת נגעים, ששם נשנה רק ענין אחד של שתיים שהן ארבע, לא הוזק התנא לכתוב את כולן.

וממשיכה הגמרא לדון: הכיצד פתח תנא דמתניתין ב"שבועות שתיים שהן ארבע"

ברשות הרבים. והוצאה דבעל הבית העומד ברשות היחיד ומוציא לרשות הרבים. שהן ארבע, בצירוף שתיים שאינן מפורשות: הכנסה דעני מרשות הרבים לרשות היחיד, והכנסה דבעל הבית הפושט ידו לרשות הרבים ומכניס אליו לרשות היחיד.

ד. מראות נגעים שנים שהן ארבעה — שנים נגעים מפורשים: שאת ובהרת, שהן ארבעה, בצירוף שני נגעים שאינם מפורשים והנלמדים מהמילה 'ספחת', המרמזת על תולדת השאת ותולדת הבהרת. ונמצאו כל מראות הנגעין ארבעה: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה!

ועתה תמהה הגמרא: מני מתניתין? לא רבי ישמעאל בדין שבועות, ולא רבי עקיבא בדיני ידיעות הטומאה.

אי רבי ישמעאל, האמר אינו חייב קרבן עולה ויורד אלא על שבועות ביטוי על העתיד לבוא, ולא על העבר [ונמצא לדבריו שחייבי קרבן שבועה הן רק שתיים ולא ארבע].

אי רבי עקיבא. האמר שרק על העלם טומאה הוא חייב קרבן עולה ויורד, ואינו חייב קרבן על העלם מקדש וקדשיו. [ונמצא לדבריו שחייבי ידיעות הטומאה הן רק שתיים ולא ארבע]! ?

ומתוצת הגמרא: אי בעית אימא רבי ישמעאל, אי בעית אימא רבי עקיבא.

אי בעית אימא רבי ישמעאל — כך הוא פירוש המשנה: שבועות שתיים שהן ארבע, יש מהן לחיוב קרבן, כגון שנשבע על העתיד, ויש מהן לפטור מקרבן, כגון שנשבע

על העבר.

אי בעית אימא רבי עקיבא, וכמו שתרצנו לרבי ישמעאל — מהן לחיוב על העלם טומאה, ומהן לפטור על העלם מקדש וקדשיו.

ותמהינן: כיצד יתכן לומר ששתיים מהן לפטור? הא דומיא דמראות נגעים קתני, מה ^{ג-ב} התם כולחו לחיובא, שעל כל ארבעת המראות חייב להביא קרבן לטהרתו, אף הכא, בשבועות ובידיעות הטומאה, כולחו לחיובא?!

אלא, לכן יש לומר: לעולם, רבי ישמעאל היא. ולא עוסקת משנתנו בחיוב קרבן על שבועת ביטוי אלא בחיובי מלקות. וכי לא מחייב רבי ישמעאל על שבועה לשעבר, קרבן הוא דלא מיחייב. אבל מלקות חיובי מחייב. ולמרות ששבועת שקר היא לאו שאין בו מעשה, ועל לאו שאין בו מעשה אין לוקין, הכא שאני —

וכדרבא, דאמר רבא: בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר למלקות, על אף שאין בה מעשה. דומיא דשבועת שוא.

חיוב מלקות על שבועת שקר נלמד מהפסוק האמור בשבועת שוא [שהיא שבועה לשנות את הידוע, כגון: שנשבע על אבן שהיא זהב] "כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא" — ה' הוא דלא ינקה את הנשבע לשוא, אבל בית דין מנקים אותו על ידי שמלקין אותו. ודרשינן מ"לשוא" "לשוא" האמור בפסוק פעמיים באם אינו ענין לשבועת שוא, תנהו ענין לשבועת שקר [שהיא שבועה על דבר שאינו ידוע לכל, כגון על אכילה אתמול].